

УДК 050.488Уј Симпозион

DOI <https://doi.org/10.31212/tokovi.2026.1.cud.105-122>

Оригинални научни рад/Original scientific paper

Примљен/Received: 19. 12. 2025.

Прихваћен/Accepted: 14. 4. 2026.

Др Марко ЧУДИЋ

Филолошки факултет Универзитета у Београду

marko.cudic@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7683-3365

Др Иштван ЛАДАЊИ

Универзитет Паноније у Веспрему

lada1594@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8030-3962

**Одбрана омладине и последњи дани: Ервин Шинко
као покровитељ часописа *Új Symposion***

АПСТРАКТ: Студија се бави односом између Ервина Шинка, пи-сца и једног од оснивача Катедре за мађарски језик и књижевност у Новом Саду с једне, и групе тада младих аутора окупљених око неоавангардног новосадског часописа на мађарском језику *Új Symposion*, с друге стране. Поетика новооснованог часописа, његова критичка рубрика, текстови који су преузимани из целокупне савремене југословенске, европске и светске књижевности, у основи је уздрмала учмалу и провинцијалну војвођанско-мађарску књижевну и културну јавност. Један од ретких припадника старијих генерација који је аргументовано стао у одбрану ових „младих титана” био је њихов професор на факултету Ервин Шинко.

Кључне речи: Ервин Шинко, *Új Symposion*, студентски књижевни часопис, антипровинцијализам, Југославија, социјализам, динамични културни систем

*Улоја Ервина Шинка у књижевном и институционалном
живоју војвођанских Мађара*

Ако посматрамо његову уређивачку политику и поетику, неоавангардни часопис *Új Symposion* који је, од 1961. године прво у виду додатка (подлиска) недељника *Ifjúság* (Омладина), а затим од 1965. до 1992. (заправо све до распада СФРЈ) и као самостални мултимедијални часопис за књижевна, уметничка, критичка и друштвена питања, излазио у Новом Саду, могли бисмо, с ове временске дистанце, рећи да се он у доброј мери уклапа у парадигму онога што би се у најширем смислу могло обухватити одредницом југословенски омладински књижевни часописи. Јер, премда су његово уредништво чинили писци, песници, есејисти и критичари мађарског матерњег језика, њихово програмско, поетичко и политичко усмерење било је изразито југословенско, то јест, усмерено на савремену светску књижевну сцену, али провучено кроз филтер југословенства, будући да им је главни посредник у стицању (са)знања о актуелним светским књижевним и уметничким токовима била тадашња југословенска интелектуална сцена. Ово се нарочито односи на тзв. прву генерацију *симпозионоваца*, то јест на осниваче и прве ауторе подлиска, а потом и часописа, пре свега на песнике Ота Толнаија и Иштвана Домонкоша, романописца Ласла Вегела, те на критичаре и есејисте Јаноша Бањаија и Иштвана Бошњака.

И, баш као и у случају других омладинских (студентских) књижевних часописа у Југославији, и овај часопис је био, бар кад је тим његових аутора у питању, тесно везан за високошколску институцију, за универзитет, у овом конкретном случају, за у то време новоосновану Катедру за мађарски језик и књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду, која је основана 1959. године: готово сви главни и стални сарадници часописа били су студенти те катедре. Посебно важно место, међутим, припада оснивачу и првом професору те катедре, истакнутом писцу и учеснику НОБ-а Ервину Шинку, који је од самог почетка имао једну веома карактерну, особену визију задатка коју би та новооснована катедра требало да обавља. Та визија се најбоље може ишчитати из текста његовог приступног предавања, одржаног у октобру 1959. године. Шинко у овом тексту, највероватније инспирисан и чувеним Крлежи-

ним љубљанским говором,¹ говори о особеној улози коју једна Катедра за мађарски језик и књижевност може и мора обављати у специфично југословенском социјалистичком контексту.

Иако ван матичне државе културе чијом се књижевношћу бави (Мађарске), управо југословенска социјалистичка револуција и њене тековине, оличене у специфично југословенском путу, представљају, по Шинковом дубоком уверењу, компаративну предност у односу на конзервативне и окоштале, готово реакционарне приступе домаћој књижевности које и даље – чак и мимо ждановизма, као да већ ждановизам сам по себи нема своје велике мане – владају у Мађарској, а које вуку корене из неких ранијих, пароксијално-(полу)империјалних времена Аустроугарске монархије и каснијег, иредентизмом и реваншизмом обележених међуратних година бујања десничарских идеологија. Шинко конкретно критикује националне романтичарске заносе који чак и усред двадесетог века још увек, потпуно анахроно, владају методологијом књижевне историје и књижевне педагогије у Мађарској: он одбацује сваковрсну митоманију (језичку, културолошку, ону која наглашава некакву богомдану „посебност” и „лепоту” мађарског језика у односу на све остале језике, и томе слично).² Он експлицитно и оштро критикује „провинцијалне фразе лажног националног романтизма”,³ „књижевну фразеологију здравица”,⁴ и залаже се за беспопштудну борбу против сладуњавае „декоративности и кича”, оличених у „циганској музици”.⁵ Па ипак, премда Шинко наглашава значај социјалистичке револу-

---

1 О томе да је значај тог Крлежиног говора пренаглашен и да се он (пре)дуго некритички узимао као полазиште за општу и радикалну промену парадигме, писано је већ од осамдесетих година прошлог века, а једну од бољих рекапитулација објективнијег сагледавања тог Крлежиног говора и његових одјека даје Јелена Лалатовић, која се у том контексту, наспрот Станку Ласићу – који је на неки начин и био зачетник придавања нереално великог значаја Крлежи и његовом говору – позива на студије Ратка Пековића, Предрага Бребановића и других [видети: Jelena Lalatović, *Tako se kalio čelik: Omladinska štampa i borba za slobodni univerzitet 1937–1968* (Beograd: Institut za književnost i umetnost, 2023), 15–16].

2 Sinkó Ervin, *Magyar irodalom (tanulmányok), első kötet* (Újvidék: Forum Könyvkiadó, 1961), 11. Сви преводи цитата с мађарског језика, осим ако није другачије назначено, дело су аутора ове студије.

3 Исто, 20.

4 У оригиналу „pohárköszöntős irodalmi frazeológia” (прим. аут.)

5 Исто, стр. 13. Фразу „циганска музика” (cigányzene) овде, разуме се, никако не треба схватити као некакав Шинков расистички испад, већ више као симбол провинцијал-

ције коју посматра као неку врсту нулте тачке историје, као једну промену друштвене парадигме која се не може тумачити никаким претходним искуствима, он одаје признање оним ретким, великим мађарским књижевним историчарима јучерашњице, који су, иако нису били социјалисти, показали свесни и храбри грађански нон-конформизам⁶ у тумачењу, и који су имали куражи да мађарску књижевну продукцију и свог и прошлих времена мере аршинима светске књижевности. Управо такав приступ (мађарској) књижевности требало би, по Шинковом мишљењу и пројекцији, да се негује и на новоустановљеној Катедри: мађарска књижевна продукција (и војвођанска и она настала на целом хунгарофоном подручју) требало би да се одмерава мерилима врхунске светске књижевности, и, наравно, у компаративном светлу, заједно и у поређењу и са јужнословенским делима.

Ервин Шинко од 1959. године јесење и зимске семестре проводи у Новом Саду. Из његове преписке видимо да је и ван тих периода био у сталној вези са кључним актерима мађарског политичког и културног живота у Новом Саду. Можда и по свом хабитусу није преузимао директну руководећу улогу, али је формулисао захтеве, давао предлоге и прихватао посредничку улогу. Све те активности имале су за циљ, с једне стране, да се југословенски мађарски духовни живот интегрише у југословенска културна кретања, а с друге стране да прошири своје перспективе духовним остварењима оних аутора из Мађарске и мађарске емиграције на Западу које је Шинко, по свом вредносном систему, сматрао значајним и у које је имао поверења.

Први аспект види се у томе што је користећи ауторитет Мирослава Крлеже још средином педесетих подржао пријем Кароља Ача и Ференца Фехера у Савез књижевника Југославије.⁷ Други аспект огледа се у томе што је лично препоручивао дела Тибора Дерија, Лајоша Кашака и других

ног кича и сталног враћања и робовања једном те истом, патетично-кичерском схватању уметности као нечег сладуњавог и обележеног баналном сентименталношћу. Занимљиво је да ће се дословно иста слика поновити и четири године касније, у другом важном Шинковом програмском тексту, предговору антологије *Új Symposion*-а под насловом *Kontrapunkt*, објављене 1964. године. [видети: Bányai János és Bosnyák István vál., *Kontrapunkt (Symposion 61–63)* (Újvidék: Forum Könyvkiadó, 1964), 5–6].

6 Sinkó, *Magyar irodalom*, 21.

7 Sinkó Ervin, *Sinkó Ervin levelezése II*, szerk. Illés László (Budapest: Argumentum Kiadó, 2006, 71.

за објављивање у часописима *Híd* и *Ўј Symposion*, о којем ће у овом раду бити највише речи (као и за посредовање њихових радова код југословенских издавача). Са Тибором Деријем је ступио у контакт 1964. године, и Шинко већ у писму од 2. јула 1964. наговештава могућност објављивања књиге *Госјодин Г. А. у трагу Икс* на српскохрватском језику.⁸ Њихова редовна преписка поприма све пријатељскији тон. Шинко не само да покушава да промовише објављивање Деријеве књиге у издавачкој кући „Напријед” у Загребу, већ помаже и у објављивању његових рукописа у часописима *Híd* и *Ўј Symposion*, па чак и учествује са супругом у организовању Деријевог одмора на Јадрану.⁹ Након њиховог личног сусрета у Загребу,¹⁰ у писмима прелазе на *ми* и између њих се развија породично пријатељство, а Шинко наставља да подржава Деријеве публикације у Југославији.¹¹ Шинкови су вероватно ступили у контакт са Лајошем Кашаком и његовом супругом током њиховог путовања у Будимпешту лета 1965. године, и наставили су преписку све до Кашакове и Шинкове смрти 1967. Из њихових писама се види да је Шинко деловао као посредник између Кашака и југословенских културних кругова, као и културних кругова Мађара у Југославији.¹² Такође помаже објављивање дела других мађарских аутора у Југославији, као што је млади Иштван Ерши.¹³

Ширењу југословенског мађарског хоризонта служило је и његово одржавање веза са мађарском емиграцијом на Западу и залагање за објављивање њихових дела. Поред подршке објављивању старе пријатељице Ане Леснаи, упадљиво је колико је узео у заштиту младог песника, књижевног историчара и преводиоца Ђерђа Гемерија, који је емигрирао 1956. године, и подржавао његове публикације у *Híd*-у и *Ўј Symposion*-у. Књижевни и пријатељски однос између младог мађарског емигранта и Шинка, као и њихова обимна преписка у периоду између 1962. и 1967. године, били би вредни посебног истраживања.¹⁴

---

8 Исто, 341.

9 Исто, 364–368.

10 Исто, 374.

11 Исто, 382, 387–388, 407–408, 478–479.

12 Исто, 409, 412–413, 427, 448, 450–451, 458–459, 495.

13 Исто, 435, 448–449.

14 Исто, 161, 167, 176–177.

Залагао се за објављивање Крлежених дела и у Новом Саду и у Будимпешти, а свакако је имао улогу и у томе што је новопокренути *Új Symposion* обезбедио истакнуто место Крлежи у свом часопису.

Шинков ауторитет проистиче из његове сложене улоге у социјалистичким експериментима XX века. Од младости је учествовао у социјалистичким организацијама, активно и као руководилац узео учешћа у Мађарској Совјетској Републици (Tanácsköztársaság). Својим пореклом из јужних крајева некадашње Угарске (рођен у Апатину, завршио средњу школу у Суботици) био је отворен према јужнословенском простору, у Другом светском рату активно је учествовао у партизанском покрету на овим просторима, а врло рано је ушао у конфликт са стаљинизмом. Због тога је након Другог светског рата, када се Југославија Јосипа Броза Тита убрзо одвојила од социјалистичког блока, Шинково антистаљинистичко држање добило на вредности.

Све се то манифестовало у значајним, и међународно видљивим делима: у роману *Ойџимисџи*, који говори о комунистичким покушајима Мађарске Совјетске Републике, као и у делу *Роман једној романа*, које описује калварију издавања *Ойџимисџи* и његова искуства у Совјетском Савезу.

Мађарска културна политика односила се према њему с резервом, али ипак са интересовањем – а исто тако се може описати и његов однос према социјалистичкој Мађарској од краја педесетих година па све до смрти 1967. године. Са академском сфером у Мађарској одржавао је обазриве везе. Био је свестан да су те везе неопходне ако се бави мађарском културом и уколико води Катедру за мађарски језик и књижевност у Новом Саду. Ипак, приликом посета Будимпешти често је доживљавао противречан пријем. Тако је, на пример, 1964. године, када га је Аладар Комлош позвао у име Мађарског друштва за историју књижевности да учествује као предавач на једном књижевноисторијском скупу у Сомбатхељу, он одбио позив овим речима: „Последњи пут када смо били тамо, неки из вашег пријатељског круга, као и ви сами, примили су нас веома срдечно, док званични форуми нису скривали да нас нерадо виде. А до сада нису пустили у књижарску продају не само *Роман једној романа*, већ ниједну моју другу књигу. Разумећеш да у таквим околностима немам воље да се као књижевни историчар поново појавим улазећи готово на задња врата.”¹⁵

---

15 Исто, 345.

Али, вратимо се сада 1959. години, години оснивања катедре у Новом Саду. У таквом, радикално духовно и светоназорски новом, могли бисмо без зле намере рећи донекле и обескорењеном свету, то јест у духовном обзору поменуте катедре, никло је нешто можда још и радикалније иноваторско, вероватно чак и у односу на првобитна Шинкова очекивања – прво књижевни подлистак недељника *Ifjúság* под насловом *Symposion*, а потом и самостални часопис *Új Symposion*. Њега је основала група младих аутора која је тих година дошла на студије у Нови Сад. Генерација која је покренула додаток *Symposion*, а касније и часопис *Új Symposion*,¹⁶ већ се добро познавала из војвођанских мађарских гимназијских кружока књижевних секција, били су у интензивном контакту и дијалогу, инспирисали су једни друге, као средњошколци објављивали у ранијем књижевном додатку недељника *Ifjúság*, имали заједничке књижевне наступе.¹⁷ Њихова оријентација већ је тада обухватала и једну генерацију старијих српских и хрватских младих писаца, као и деловање часописа *Телеграм*, *Крујови*, *Видици*, *Гледишћа* итд. и њихових аутора.¹⁸ Када су, дакле, на Мађарској катедри¹⁹ ступили у контакт са Ервином Шинком, били су пријемчиви за могућности духовне ширине коју је он предочио.

*Околности настанка часописа Új Symposion и Шинков однос
према поетици овог тласила*

Истраживач периодике Оскар Рогинер, када говори о настанку овог часописа, полази од прилично радикалне измене друштвено-политичких и животних околности са којима се генерација аутора рођених

---

16 О настанку овог часописа и изазовима који су га пратили, детаљно: Катарина Беширевић, „Часопис Уј Симпозион и сећање Шандора Роже”, *Годишњак за друштвено-политичку историју* 3/2019, 57–71; Katarina Beširević, „The *Új Symposion* Journal on Trial in Yugoslavia (1971/72)”, *Tokovi istorije* 3/2021, 229–252.

17 Ladányi István, *Megújuló befjezetlenség: Az Új Symposion folyóirat arculata, szerkesztési gyakorlatai és műfajai* (Budapest: Gondolat Kiadó), 2023, 37–39.

18 Исто, 39. Видети и: Virág Zoltán, „A margó vándorai”, in *A magyar irodalom története III*, (szerk.) Szegedy-Maszák Mihály, Veres András (Budapest: Balassi Kiadó, 2007), 536–538.

19 Директан превод и популаран назив за Катедру за мађарски језик и књижевност у Новом Саду (прим. аут.)

непосредно пре или за време Другог светског рата суочила,²⁰ те о насупротности потреби прилично оштрог (поетичког и сваког другог) дисконтинуитета с традицијом²¹. И управо ће то одбацивање традиције књижевности војвођанских Мађара (доминације локалних боја, коју је двадесетих година XX века инаугурисао још родоначелник ове регионалне књижевне традиције Корнел Сентелеки, затим реалистичког писања на фону социјалне осетљивости чији је вероватно најмаркантнији представник био Михаљ Мајтењи, те социјално-пејзажне, помало маниристичке поезије Ференца Фехера и томе слично) бити она поетичка одлика „нових, младих Титана”, *ујсимпозиионоваца* прве генерације, која ће у традиционалној војвођанској мађарској штампи, а нарочито у дневном листу *Magyar Szó* бити дочекана на нож.²² Већина тих примедби полази од провинцијалних и парохијалних читања, и своде се на „звоцање” младим ауторима како би требало да пишу, а да се не „одродне” од традиције у коју би требало да су укоренењени. И једини који је ефективно и вехементно, готово с младалачким жаром, стао у одбрану „омладине и њене књижевности” (да се послужимо скерлићевском синтагмом) био је тада практично најстарији представник институционалне књижевности војвођанских (и не само војвођанских) Мађара Ервин Шинко.

Шинко је то први пут званично учинио у пролеће 1962. године, прво усмено, а врло брзо је те своје мисли ставио и на папир, у оквиру узавреле и жустре „пролећне расправе интелектуалаца” („*tavaszi intellektuell-vita*”) коју је организовало мађарско уредништво Трибине младих (*az Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége*), коју је тада водио ујсимпозиионовац Ласло Вегел. Овој расправи претходио је један, могли бисмо га

20 Roginer Oszkár, *A jugoszláviai magyar irodalom terei: A (poszt)jugoszláv magyar irodalom és a téralapú közösségi identitáskonstrukciók viszonya a sajtóban (1945–2010)* (Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2019), 131.

21 Исто, 132.

22 Ladányi, *Megújuló befejezetlenség*, 46–49, 50–51. У тој књизи аутор се дотиче још једног важног, у војвођанској мађарској науци о књижевности још недовољно испитаног аспекта генезе овог часописа, а то је гимназијска књижевна секција на релацији Суботичка гимназија – Сенђанска гимназија, на којој су се упознали тадашњи талентовани гимназијалци (Исто, 37). Аутор у истој књизи истиче и значај тзв. „генерације двадесет осме”, односно аутора знатно млађих од Шинка, али и значајно старијих од симпозиионоваца, окупљених око Имреа Борија, који су, иако у почетку резервисани, имали симпатије према симпозиионовцима (Исто, 33).

тако назвати, „скраћени манифест”, објављен у фебруарском броју тада још увек подлиска *Симпозиона*, а у којем се каже: „Шта желимо? Такву књижевност која би живо и делатно учествовала у друштвеним и политичким догађајима, дакле књижевност која је свесна своје друштвене обавезе. Према томе, и такве писце који то своје прихватање обавеза изражавају кроз уметничко стваралаштво, а не кроз свој друштвени статус. Желимо да наша савремена књижевност задржи континуитет с традицијом, с неспорним вредностима прошлости, али и да у исто време држи корак са циљевима и манифестацијама савремене светске књижевности. Будимо модерни, али модерни на свој начин.”²³ Чудно је, међутим, да је овај манифест преведен и преузет из загребачког часописа *Књижевник* без икаквог коментара, само је означено да је оригинално објављен као манифест „младих загребачких писаца”, који потписују Душко Цар, Владо Готовац, Станко Јуриш, Весна Крнпотих (sic!), Иван Кушан, Томислав Ладан, Слободан Новак, Иван Сламниг и Антун Шољан.

Неколико је кључних појмова и слика које Шинко у својој одбрани омладине и њене књижевности користи тог пролећа 1962.²⁴ Један од кључних појмова јесте и перспектива „црквеног торња” коју, по Шинковом мишљењу, војвођанска мађарска књижевност напросто мора да превазиђе уколико жели да држи корак са светом.²⁵ Друго важно Шинково запажање јесте да су традиције (схваћене, да се послужимо таутолошким исказом, традиционалистички) изгубиле своју снагу и да се морају преосмислити.²⁶

Преварио би се, међутим, онај ко би помислио да је Шинков ауторитативни и аргументовани, оштар полемички наступ ућуткао критичаре традиционалистичко-парохијалног усмерења. Напротив. Пандорина кутија тек тада је уистину отворена. Критичари су замерали младим титанима да се улагују свом професору Шинку, дајући му несразмерно много простора у полемици.²⁷ И након смрти, Шинков дух остаће да лебди над

---

23 Исто, 46.

24 Следеће, 1963. године, Шинко ће у свом предговору антологији *Контрапункт* практично сумирати своју аргументацију из ове расправе. (видети Bányaí János és Bosnyák István, *Kontrapunkt*, 5–6).

25 Ladányi, *Megújuló befejezetlenség*, 49–50.

26 Исто, 49.

27 Исто, 50–51. Шинко ће, у практичном смислу, следеће године одиграти још значајнију улогу у историјату часописа: он ће, наиме, повезати младе титане директно с

часописом: уредници ће направити спомен-број посвећен Шинку, као и – сасвим у духу социјалистичке револуције – радну годину „Ервин Шинко”. Ови подухвати везују се за име Иштвана Бошњака, научника и акрибичног архивисте, који је добар део свог истраживачког опуса посветио управо изучавању лика и дела Ервина Шинка, тада већ с одређене историјске дистанце, али ипак са свежином личног познанства.

Ево на који начин се Иштван Бошњак, пружајући снажно само-разумевање стваралачкој групи која је уређивала *Új Symposion*, у пролеће 1963. године присећао самих почетака Катедре, на којој је владао Шинков дух (Бошњак је ову своју реминисценцију дао на заседању Савеза социјалистичке омладине Србије): „Разлика између већег дела млађих и старијих стваралаца код нас формално се такође показује: први се углавном окупљају око Мађарске Катедре, мађарске редакције Трибине младих и уметничко-критичког додатка недељника *Ifjúság, Symposion*-а. И могао бих рећи да је ова млада стваралачка група, као релативно хомогена стваралачка заједница, први ‘кадар-производ’ поменуте Катедре: конституисала се две године након њеног оснивања, дакле 1961. године – и већ приликом својих првих наступа супротставила се свему ономе што се до тада у духовном животу југословенских Мађара сматрало културом и уметношћу. А што је, у целини узевши, носило у себи упадљиве црте провинцијализма. Штавише, најгорег провинцијализма: оног који је превише заокупљен сопственим ‘специфичним’ проблемима, па стога губи из вида шире перспективе и хоризонте, оптерећен тзв. објективним и субјективним нуспојавама ‘мањинског’ менталитета.”²⁸

У различитим генерацијским, идеолошким и естетским напетостима које су деловале у војвођанској мађарској култури, као и у противречним односима унутар саме Југославије, ауторитет Ервина Шинка није дакле могао обезбедити несметано деловање симпозионистима. Њихова конфронтација са старијим књижевним интелектуалцима, који су већ били на позицијама, изазивала је сталне нападе на њих.

Мирославом Крлежом, који ће потом утицати на политичко руководство САН Војводине (конкретно на Стевана Дороњског), које ће и званично омогућити да подлистак прерасте у самосталан часопис (Исто, 66–67).

28 Bosnyák István, *Szóakió II* (Újvidék: Forum Könyvkiadó, 1982), 38–39.

Можда не сасвим независно од тога, и локални органи унутрашњих послова у Југославији стално су их држали под надзором, јер су проблеми које је часопис одржавао живим (критичко преиспитивање социјалистичког система, расправа о конформизму и неконформизму, интензивно посредовање и интегрисање западних побуњених левичарских покрета, радикалних духовних и уметничких струјања, њихове везе са слично радикалним хрватским и српским интелектуалним групама) били значајни не само у оквиру питања националних мањина, него и у ширем, општејугословенском контексту.²⁹

Чињеница је да су озбиљније санкције против часописа уследиле тек после смрти Ервина Шинка, али су оне пре свега повезане са студентским побунама 1968. године, а затим и са „хрватским прољећем” 1971. године, након којих је талас санкција, процеса и пооштравања захватио читаву Југославију. Те мере, међутим, већ превазилазе оквир односа између Ервина Шинка и прве генерације *Új Symposion*-а.

Неколико закључних напомена

О томе колики је утицај Ервин Шинко извршио на читаву генерацију у стваралачком смислу и у контексту њиховог стасавања као књижевника у *додинама учења* писао је Ото Толнаи у свом интервју-роману (некој врсти лирско-романтизованих мемоара) *Песник од свињске масћи*. Ево како на једном месту Толнаи описује Шинков утицај на његов властити поглед на књижевност, с посебним освртом на редефинисање датости мањинског положаја: „Доспео сам у средиште струје једног другачијег тока, односно сам сам емитовао струју тог тока, иако је то схватање књижевности, премда је у формалном смислу било радикално и себе радикално декларисало, значило заправо појаву једног новог сензибилитета, мада се то тада није видело, значило је, у ствари, у исто време, и једну нову врсту одбране малог света, локалног, али не на мањинској линији, не као улога, не чак ни противстављајући се свеколиким улогама, него преко Костолањијевих *Јадиковки сиротиној дејенцејта*, преко Чатових јунака, односно преко Шинка, који је такође кренуо из Суботице (прве странице његовог романа *Ойтимисџи* требало би још једном додирнути баш из овог аспекта), пре-

---

29 Virág, „A margó vándorai”, 536–538.

ко невероватно ослобађајућег утицаја његовог лица, његове есејистике (јер реч је о једном од највећих мађарских есејиста).³⁰ Из исте књиге сазнајемо и да је Толнаи са Шинком изградио „један доживотни однос оца и сина”.³¹ Везано конкретно за Катедру за мађарски језик и књижевност у Новом Саду, Толнаи тврди да, када је Шинко први пут позван да дође из Загреба и преузме новосадску Катедру, он „[н]ије хтео да дође, али су га убедили, рекавши му да само он може да буде равнотежа националној заслепљености Новосадског универзитета, ту острашћеност само су његово име, његов утицај могли избалансирати, бар у мери да катедра уопште може да профункционише, да постоји.”³² Конкретно, о самим почецима сложеног односа Шинка и симпозиционаца Толнаи каже следеће: „Приметио нас је да постојимо, мада смо му били студенти, тек када су у додатку почеле да излазе такозване негативне критике. [...] Скупили су све до тада објављене додатке и однели их Шинку, као највећем ауторитету, да он каже: може или не може. Да је рекао да не може, допали бисмо затвора. Однели су му материјале, и стари је узвикнуо, ‘Ето најзад нечег другог, ето ваздуха’. Да, указао сам већ на то да он није могао да се споразуме са мањинским програмом. Вероватно из неког другог разлога него ја, него ми, али можда и не. На шта је и један део политичара тад стао уз нас.”³³

Шинко је, дакле, саме по себи димензије војвођанске мађарске културе видео као скупене, док је у односу на мађарску културу у Мађарској имао озбиљне резерве. Насупрот овим реалностима, могућности југословенске мађарске културе видео је у томе што се она може укључити у много отворенији и динамичнији културни систем – југословенски, и преко њега у културна кретања ширег света. Овом могућношћу он охрабрује војвођанску мађарску културу у свом приступном предавању на Катедри за мађарски језик и књижевност, а о томе говори и на новосадској Трибини младих, када учествује у расправи о улози интелектуалаца. Уз то, он види и могућност да војвођанска мађарска култура, захваљујући свом специфичном положају – и томе што су се односи између Југо-

30 Oto Tolnai, *Pesnik od svinjske masti: Roman jednog radio-intervjua*. Pitanja postavlja: Lajoš Parti Nađ. Prevod s mađarskog: Marko Čudić (Zrenjanin: Gradska narodna biblioteka „Žarko Zrenjanin”, 2007), 177–178.

31 Исто, 181.

32 Исто, 182.

33 Исто, 196.

славије и Мађарске, као социјалистичких земаља, крајем педесетих година ипак донекле нормализовали – својим квалитетним и новим културним остварењима може имати плодотворну улогу у целокупној мађарској култури. Већа слобода објављивања даје могућност и за једну специфичну посредничку улогу: објављивањем оних мађарских аутора које је сматрао важним (а који су у Мађарској били недовољно признати или потиснути), као и прихватањем значајних писаца мађарске емиграције на Западу, као што се то огледа у Шинковој богатој преписци са Аном Леснаи, Тамашем Ацелом, Ђерђом Гемеријем и другима. Аутори из емиграције проширују хоризонт војвођанских Мађара, а у исто време захваљујући публикацијама у штампи војвођанских Мађара постају у извесној мери видљивији и за мађарску читалачку публику у Мађарској.

Све ово, разуме се, нипошто не значи да сами симпозионовци већ тада, а нарочито касније, с историјским одмаком, нису били свесни одређених лакума и недостатака како својих личних, тако и својих сарадника и концепције листа уопште. На замерку критичара да практично немају своју аутентичну књижевну продукцију, већ се више баве есејом и критиком, то јест туђим делима, реагују бурно, али та, готово томасмановска – коју је Томас Ман развио, између осталог, у својој новели *Тонио Крејер*³⁴ – дихотомија између *књижевника* и *литерарије*³⁵ пратиће их готово целог живота. Ипак, већина њих ће ову дихотомију превладати и ту (псеудо)оптужбу демантовати тако што ће се током свог богатог животног опуса окушати, и то успешно и у квалитативном и у квантитативном погледу, на обема странама ове помало (споља) исфорсиране ауторске и стваралачке дихотомије. Доказ за то представљају, примера ради, богати песнички опуси Ота Толнаија и Иштвана Домонкоша, запажени генерацијски роман *Мемоари једној макроа* Ласла Вегела (објављен 1967. године), затим 1968. године објављени први романи Ота Толнаија, Иштвана Домонкоша и Нандора Гиона, а да и не помињемо нешто млађе песнике Пала Бендера и Кароља Јунга који су касније остварили врло запажене и заокружене песничке опусе.

Тврдити, међутим, да су такорећи сви симпозионовци колективно „изашли из Шинковог шињела” било би банално поједностављивање насту-

34 Драган Стојановић, *Парадоксални класик Томас Ман* (Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1997), 16–17.

35 Мађарска терминологија била би *író* и *irodalmár*.

па читаве једне, у основи, поетички, па и идеолошки хетерогене генерације талентованих стваралаца. Ова група генерацијских другова почела се формирати, како смо видели, већ у гимназијским данима, у књижевним секцијама. Ти млади људи инспирисали су једни друге, препоручивали једни другима књиге, интензивно читали југословенску књижевну периодику. На студије у Нови Сад они су дакле дошли већ с једним респектабилним предзнањем и књижевним плановима, а већ су дебитовали и с првим текстовима у књижевној рубрици листа *Ifjúság* (Омладина). Шинко и Крлежа (коме је управо Шинко указао на њихово постојање) видели су у њима потенцијал за излазак из књижевног статуса на који су местом свога рођења били предестинирани: да постоје (или боље речено да животаре) као мањинска литература на рубним подручјима мађарске књижевности. Из тог разлога су их подржавали и давали им подстрек. Уз Шинкову подршку, они су се очували унутар војвођанског мађарског књижевног миљеа (нису се отуђили од њега, нити су из њега екскомуницирани). Шинко је, заједно с Крлежом, допринео томе да се они у потпуности развију и реализују као ствараоци између осталог и тиме што су добили своје властито књижевно гласило. Важно је овде напоменути нешто што би требало да се подразумева, али после оволико година и идеолошких наноса протеклих деценија није згорег ипак истаћи: Ервин Шинко није био ни политичар, ни идеолог. Попут великог, наивног детета (Толнаи га, уосталом, у својим сећањима управо и тако од милоште назива – „беба слона”/elefántbébi) био је убеђени и ангажовани левичар, веровао је у југословенски експеримент: полагао је велике наде у то да комбинација модернизације (те модернизма, у уметничком смислу) и социјализма може резултирати табулом разом након свих претходних историјских догађаја и траума (или упркос њима, насупрот њима), те да ће Југославија бити успешан модернизаторски социјалистички пројекат. Читава та замисао била је базирана на херојском наративу народноослободилачке борбе и на миту о Титовом раскиду са Стаљином. У њима је Шинко видео остварење својих младалачких нада. Но, Шинко се социјализовао у мађарској култури – баш као и Крлежа – где је имао прилику да види застој модернизма и заглибљеност авангарде, и стално понављани образац који је изгледао отприлике овако: кад год би се појавила нека добра иницијатива, стари, конзервативни менталитет увек би је закочио. То је он видео и у мађарском комунизму; а догађаји на политичком и културном плану у Мађарској нису му давали пуно разлога за наду.

Овај рад представља тек почетни тон, увод и позив на будући, надамо се, неминован, дијалог хунгаролога, србиста, кроатиста, југослависта, компаративиста и других стручњака о утврђивању Шинкове улоге у формирању и стасавању једне генерације стваралаца која је ступила на војвођанско-мађарску и југословенску књижевну сцену без јасне претходнице, без директног ослоња на традицију, што је њихов положај чинило још тежим, а њихова остварења и у књижевно-социолошком смислу јединственијим. Тај замишљени будући научни дијалог могао би се повести једним новим филолошким методом који би подразумевао комбинацију проучавања фактографске грађе (преписке, полемика и другог) и закључака донетих на основу једног поновно актуелизованог помног читања. Ако имамо у виду тренутне трендове и тенденције у књижевности конкретно војвођанских Мађара, поставља се питање да ли би можда садашњи и будући изучаваоци поетике *Ūj Symposion*-а ту поетику могли разумети као сведочанство о еманципаторској епохи на рубовима мађарске културе, те је, на трагу помало скептичног, но лепог увида Јелене Лалатовић, „читати као атлас отписаног наслеђа”³⁶

Резиме

Рад се бави односом између Ервина Шинка, писца и једног од оснивача Катедре за мађарски језик и књижевност на Универзитету у Новом Саду, и тадашње групе младих аутора окупљених око новосадског неоавангардног часописа на мађарском језику *Ūj Symposion*. Поетика новооснованог часописа – његова критичка рубрика, текстови презети из савремене југословенске, европске и светске литературе – темељно су уздрмали мали и провинцијални књижевни и културни мађарски миље у Војводини. Уредништво часописа, предвођено Отом Толанијем, Иштваном Домонкошем, Јаношем Бањајем, Иштваном Бошњаком и другима, било је изложено оштрим критикама у локалној дневној и недељној штампи. Те критике су произиласиле из парохијске и провинцијалне жеље да се књижевност војвођанских Мађара не отвара према свету, већ да настави да баштини „поетику локалног колорита”. Један од ретких припадника старије генерације који је са ваљаним аргумен-

---

36 Lalatović, *Tako se kalio čelik*, 255.

ма стао у одбрану ових „младих титана“ био је њихов професор са факултета Ервин Шинко. Видео је у њима потенцијал да изађу из оквира наметнутог местом рођења и да остваре много већа књижевна и уметничка достигнућа, уместо да таворе на рубовима мађарске књижевности. Сматрао је да је то могуће првенствено захваљујући њиховој отворености према модерним и неоавангардним уметничким тенденцијама, али и према југословенској култури као посреднику између њих и света.

Списак референци – Reference List

Литература – Secondary Works

- Bányai János es Bosnyák István, vál. *Kontrapunkt (Symposion 61–63)*. Újvidék: Forum Könyvkiadó, 1964.
- Beširević, Katarina. „Časopis *Uj Simposion* i sećanje Šandora Rože”. *Godišnjak za društvenu istoriju* 3/2019, 57–71. (Cyrillic)
- Beširević, Katarina. „The *Uj Symposion* Journal on Trial in Yugoslavia (1971/72)”. *Tokovi istorije* 3/2021, 229–252. DOI: 10.31212/tokovi.2021.3.bes.229-252
- Bosnyák István. *Szóakció II*. Újvidék: Forum Könyvkiadó, 1982.
- Ladányi István. *Megújuló befejezetlenség: Az Új Symposion folyóirat arcuata, szerkesztési gyakorlatai és műfajai*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2023.
- Lalatović, Jelena. *Tako se kalio čelik: Omladinska štampa i borba za slobodni univerzitet 1937–1968*. Beograd: Institut za književnost i umetnost, 2023.
- Roginer Oszkár. *A jugoszláviai magyar irodalom terei: A (poszt)jugoszláv magyar irodalom és a téralapú közösségi identitáskonstrukciók viszonya a sajtóban (1945–2010)*. Zenta: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2019.
- Sinkó Ervin. *Sinkó Ervin levelezése II*. Szerk. Illés László, Budapest: Argumentum Kiadó, 2006.
- Sinkó Ervin. „Székfoglaló előadás”. In *Magyar irodalom (tanulmányok)*, első kötet, 5–28. Újvidék: Forum Könyvkiadó, 1961.
- Stojanović, Dragan. *Paradoksalni klasik Tomas Man*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1997. (Cyrillic)
- Tolnai, Oto. *Pesnik od svinjske masti: Roman jednog radio-intervjua*. Pitanja postavlja: Lajoš Parti Nađ. Prevod s mađarskog: Marko Čudić. Zrenjanin: Gradska narodna biblioteka „Žarko Zrenjanin”, 2007.
- Virág Zoltán. „A margó vándorai”. In *A magyar irodalom története III*, szerk. Szegedy-Maszák Mihály, Veres András, 536–548. Budapest: Balassi Kiadó, 2007.

SUMMARY

Marko Čudić
István Ladányi

IN DEFENCE OF THE YOUTH AND THE LAST DAYS:
ERVIN SINKÓ AS THE PATRON OF THE LITERARY
JOURNAL ÚJ SYMPOSION

ABSTRACT: The article examines the relationship between Ervin Sinkó, writer and co-founder of the Department of Hungarian Language and Literature in Novi Sad, and a group of young authors associated with the neo-avantgarde journal *Új Symposion*. The journal's poetics, critical discourse, and engagement with contemporary Yugoslav, European, and world literature disrupted the provincial Hungarian literary scene in Vojvodina. Sinkó was among the few senior intellectuals who publicly and convincingly defended these emerging authors.

KEYWORDS: Ervin Sinkó, *Új Symposion*, students' literary journal, anti-provincialism, Yugoslavia, socialism, dynamic cultural system

The article examines the relationship between Ervin Sinkó, writer and co-founder of the Department of Hungarian Language and Literature at the University of Novi Sad, and a group of then-emerging authors associated with the Novi Sad-based neo-avant-garde literary journal *Új Symposion*, published in Hungarian. The poetics of the newly founded journal – its critical column, as well as texts taken from the contemporary Yugoslav, European and world literature – fundamentally shook up the small and provincial literary and cultural Hungarian milieu in Vojvodina. The journal's editorial board, led by Ottó Tolnai, István Domonkos, János Bánai, István Bosnyák and others, was subjected to fierce criticism in the local press. These criticisms stemmed from a parochial and provincial desire that the literature of Vojvodina Hungarians should not open up to the world, but rather continue to inherit the so-called “poetics of local color”. One of the few members of the older generation who came to the defense of these “young titans” with well-

founded arguments was their university professor, Ervin Sinkó. He saw in them the potential to step out of the framework imposed by their place of birth and to achieve far greater literary and artistic accomplishments, rather than languish on the margins of Hungarian literature. He believed that this was possible primarily due to their openness to modern and neo-avantgarde artistic tendencies, and to Yugoslav culture as an intermediary between them and the world.